

Identifying And Prioritizing Aspects Of Knowledge Audit In Academic Libraries

Abash, Tayebeh¹ | Fahimeh Babalhavaeji^{2*} | Dariush Matlabi³

1- Ph.D Student in Knowledge and Information management, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Science and Research Branch Tehran. Iran. tayaba02@gmail.com

2- Associate Professor, Department of Communication and Knowledge Sciences, Faculty of Humanities, Science and Research Branch of Islamic Azad University, Tehran. Iran (Corresponding Author). f.babalhavaeji@gmail.com

3- Associate Professor, Department of Communication and Knowledge Sciences, Faculty of Humanities, Science and Research Branch of Islamic Azad University, Tehran. Iran. dariushmatlabi@yahoo.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	Objective: The purpose of this research was to identify and prioritize the aspects of knowledge audit in academic libraries.
Article history:	Methodology: The method of this research is descriptive-survey. The statistical population of the research includes the final managers and managers of central library departments of universities affiliated to the Ministry of Science, Research and Technology. The sampling method of the libraries, considering their dispersion in the whole country, is first by random cluster sampling method and then by targeted method of the central library of the largest university in the center of the province. Finally, the number of 279 final managers and department managers of central libraries of universities affiliated to the Ministry of Science, Research and Technology were selected as the statistical sample of the research. The knowledge audit questionnaire has been compiled with 99 items and includes 14 dimensions of vision and organizational goals (7 items), analysis of knowledge data and information (6 items), measurement of explicit and tacit knowledge (6 items), drawing a knowledge map. (6 items), identifying strategic elements of the organization (8 items), analyzing the gap between existing and desired knowledge (5 items), preparing the organization (6 items), identifying the knowledge audit process (7 items), forming a knowledge audit working group (8 items)), analysis of knowledge flow (12 items), identification of valuable assets of the organization (6 items), evaluation of information and knowledge (6 items), measurement of current knowledge health (9 items) and knowledge application analysis (7 items).
Received: 23 August 2022	Results: Based on the results of the research, the components of knowledge flow analysis (4.57), measuring the health of current knowledge (4.12), forming a knowledge audit working group (3.68) and identifying the strategic elements of the organization (3.12) have a higher average rating than others. The indicators are in terms of the possibility of occurrence and influence in the knowledge audit of academic libraries and have a more favorable situation in academic libraries, and in the same way, other indicators are placed in the next ranks.
Received in revised form: 19 October 2022	Conclusion: Based on the results of the research, it was found that managers can benefit from knowledge audit in improving the quality of university library services. By applying knowledge audit, managers review, examine, measure and evaluate the intellectual assets of the organization and evaluate the knowledge reserves and flow of the entire organization.
Accepted: 20 November 2022	
Published online: 20 November 2022	
Keywords: Knowledge management, Knowledge audit, Knowledge flow, Explicit and implicit Knowledge, Academic libraries	

Cite this article: Abash, T., Babalhavaeji, F., Matlabi, D. (2022). Identifying And Prioritizing Aspects Of Knowledge Audit In Academic Libraries. *Journal of Knowledge Studies*, 15(58), 1-16.

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.58.1.9

شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی

طیبه آباش^۱ | فهیمه باب‌الحوائجی^{۲*} | داریوش مطلبی^۳

۱- دانشجوی دکتری مدیریت اطلاعات و دانش، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران. tayaba02@gmail.com

۲- دانشیار گروه علوم ارتباطات و دانش. دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

f.babalhavaeji@gmail.com

۳- دانشیار دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهر ری، تهران، ایران. dariushmatlabi@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: مدیریت دانش روشی برای کمک به سازمان‌ها به منظور استفاده مؤثر از دانش است که ممیزی دانش اغلب گام اولیه فعالیت در این حوزه است. هدف از تحقیق حاضر شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی بود.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

روش پژوهش: روش اجرای پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل مدیران نهایی و مدیران بخش‌های کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری است. روش نمونه‌گیری کتابخانه‌ها، با توجه به پراکندگی آنها در کل کشور ابتدا به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و سپس به روش هدفمند کتابخانه مرکزی بزرگترین دانشگاه مرکز استان بود. در نهایت تعداد ۲۷۹ نفر از مدیران نهایی و مدیران بخش‌های کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. پرسشنامه‌ی ممیزی دانش با ۹۹ گویه تدوین شده است و شامل ۱۴ بعد چشم انداز و اهداف سازمانی (۷ گویه)، تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی (۶ گویه)، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی (۶ گویه)، ترسیم نقشه دانش (۶ گویه)، شناسایی عناصر راهبردی سازمان (۸ گویه)، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب (۵ گویه)، آماده‌سازی سازمان (۶ گویه)، شناسایی فرآیند ممیزی دانش (۷ گویه)، تشکیل کارگروه ممیزی دانش (۸ گویه)، تحلیل جریان دانش (۱۲ گویه)، شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان (۶ گویه)، ارزیابی اطلاعات و دانش (۶ گویه)، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی (۹ گویه) و تحلیل کاربست دانش (۷ گویه) می‌باشد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۲۹

تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۱/۰۹/۲۹

یافته‌ها: براساس یافته‌های تحقیق مؤلفه‌های تحلیل جریان دانش (۴/۵۷)، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی (۴/۱۲)، تشکیل کارگروه ممیزی دانش (۳/۶۸) و شناسایی عناصر راهبردی سازمان (۳/۱۲) دارای میانگین رتبه بالاتری نسبت به سایر شاخص‌ها از لحاظ قابلیت وقوع و تأثیرگذاری در ممیزی دانش کتابخانه‌های دانشگاهی می‌باشد و دارای وضعیت مطلوب‌تری در کتابخانه‌های دانشگاهی می‌باشد و به همین ترتیب سایر شاخص‌ها در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

واژه‌های کلیدی:

مدیریت دانش،

ممیزی دانش،

جریان دانش،

دانش صریح و ضمنی،

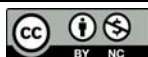
کتابخانه‌های دانشگاهی

نتیجه‌گیری: براساس نتایج پژوهش مشخص شد که مدیران می‌توانند از ممیزی دانش در ارتقای کیفی خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی بهره ببرند. با بکارگیری ممیزی دانش مدیران به بازبینی، بررسی، سنجش و ارزیابی دارایی‌های فکری سازمان و ارزیابی ذخائر و جریان دانش کل سازمان می‌پردازند.

استناد: آباش، ط، باب‌الحوائجی، ف، مطلبی، د. (۱۴۰۱). شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی. *دانش‌شناسی*،

۱۵ (۵۸)، ۱-۱۶.

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.58.1.9

حق مؤلف © نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

مقدمه

مدیریت دانش روشی برای کمک به سازمان‌ها به منظور استفاده مؤثر از دانش است که ممیزی دانش اغلب گام اولیه فعالیت در این حوزه است. افزایش روزافزون دانش به عنوان مهمترین منبع مزیت رقابتی عصر کنونی در حوزه‌های مختلف علمی به ویژه در حوزه‌های کسب و کار از یک سو و انتخاب راهبردهای مدیریت دانش مناسب برای تحقق اهداف سازمان‌ها از سوی دیگر اهمیت ممیزی دانش را در دنیای رقابتی امروز دوچندان کرده است. ممیزی دانش عبارت است از بازبینی، بررسی، سنجش و ارزیابی دارایی‌های فکری سازمان که چگونگی استفاده از این دارایی‌ها را شناسایی می‌کند. بنابراین هدف ممیزی دانش ارزیابی فرایندهای مدیریت دانش برای مطابقت دادن آنها با اهداف سازمان‌هاست تا آنها بتوانند دانش آشکار و موجود خودشان را به خوبی سازماندهی کرده و دانش پنهان کارکنان خودشان را استخراج کنند و زمینه‌های لازم برای کشف و شناسایی خلاقیت موجود در خلق، سازماندهی، تسهیم و کاربرد دانش را فراهم کرده و روند اشتراک‌گذاری و انتقال دانش در سازمان‌ها را تسریع کنند. بنابراین می‌توان گفت که هر سازمانی که از ممیزی دانش خوبی برخوردار است بهتر می‌تواند به شناسایی دانش آشکار و پنهان خود پرداخته و به مدیریت بهتر دارایی‌های فکری، ارتقای نوآوری دانش، روند گردآوری، سازماندهی، ذخیره‌سازی و به کارگیری دانش در سازمان‌ها کمک کند (لی^۱ و همکاران، ۲۰۲۱).

اولین قدم در هر برنامه مدیریت دانش، شناسایی مکان ایجاد دانش، جایی که در حال حاضر دانش در آن وجود دارد و جایی که برای پشتیبانی از تصمیمات و اقدامات لازم است. موضوع مهم در پیاده‌سازی موفق مدیریت دانش این است که راهبرد مدیریت دانش باید به طور نزدیک با راهبرد سازمان پیوند داشته باشد و به منظور دستیابی به مزایای مورد انتظار، پیاده‌سازی مدیریت دانش باید بر اساس فرایندهای دانش و کسب و کار موجود در سازمان باشد. این امر نیز مستلزم برآورد آمادگی سازمان برای مدیریت دانش و درک وضعیت دانش سازمانی به منظور تعیین اولویت‌ها، اقدامات راهبرد و نیز شناسایی نیازهای خاص مدیریت دانش سازمان است. دنبهام و کلارک^۲ به عنوان طرفداران نظریه ممیزی دانش، اصطلاح ممیزی دانش را در سال ۱۹۹۴ معرفی کردند. ممیزی دانش یک مرحله بعد از ممیزی اطلاعات و قبل از شروع اقدامات مدیریت دانش است که به شناسایی موجودی دانش فعلی و فرآیندهای دانشی سازمان می‌پردازد و شکاف بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب سازمان برای دستیابی به اهداف سازمان را ارزیابی می‌کند (رایسون^۳، ۲۰۰۷). ممیزی دانش اغلب اولین مرحله فعالیت مدیریت دانش است. به کمک انجام ممیزی دانش، دانشی که برای حمایت از اهداف کلی سازمان و فعالیت‌های فردی و گروهی مورد نیاز است شناسایی می‌شود و تصویر ملموسی از چگونگی مدیریت دانش در سازمان ارائه و مکانی که نیاز به بهبود دارد شناسایی می‌گردد، همچنین ممیزی دانش چگونگی انتقال دانش در سازمان و چگونگی استفاده توسط کارکنان سازمان را بررسی و شکاف‌های دانشی سازمان را شناسایی می‌کند و از تکرار فعالیت در بخش‌های دیگر سازمان جلوگیری می‌نماید. سپس نقشه دانش سازمان و مکانی که دانش قرار دارد ترسیم می‌شود (آیندی^۴ و همکاران، ۲۰۲۱).

امروز کتابخانه‌های دانشگاهی چیزی فراتر از وجود ساختمان و قفسه‌های پر از کتاب است. البته فضای دلپذیر و مجموعه به خوبی از منابع مکتوب هم بسیار مهم است اما میزان سنجش یک کتابخانه خوب، ارائه خدمات و اطلاع‌رسانی روزآمد با استفاده از فن‌آوری اطلاعات و اظهار نظر مثبت مراجع‌کنندگان است (وو^۵ و همکاران، ۲۰۰۸، طاهری و همکاران، ۲۰۱۴). کتابخانه دانشگاه در تمام سطوح در برنامه‌های آموزشی و یادگیری شرکتی فعال دارد. تمام کتابخانه‌های دانشگاهی وظیفه تهیه و تدارک وسایل و ابزار کتابشناسی‌های لازم نه تنها برای موضوعات مورد علاقه و نیاز بلکه برای آموزش و پرورش و گسترش مجموعه دانشگاهی را بر عهده دارد. کتابخانه وسیله ارائه خدمت، کمک کردن، آموزش و یادگیری است. کتابخانه دانشگاهی به گروه‌های مختلف خارج از دانشگاه نیز با سعه صدر و گشاده رویی ارائه خدمت می‌کند. از جمله دانشجویان دانشگاه‌های دیگر، مدیران صنایع و تا حدی عموم مردم. تقریباً تمام مواد کتابخانه برای تحقیق و

1. Lee

2. Debenham & Clark

3. Raison

4. Ayinde

5. Wu

پژوهش در دسترس و اختیار مراجعه کنندگان قرار می‌گیرد، مگر کتاب‌های نادر و کتاب‌های گران قیمت و موادی که نیاز به نگهداری دقیق و استثنایی دارند. تعداد زیادی از کتاب‌ها را می‌توان برای استفاده خارج از کتابخانه به امانت داد. مسئولان کتابخانه‌های دانشگاهی علاقه‌مند هستند میزان بهره‌مندی و بهره‌وری هر خواننده از کتاب بالا باشد. حتی بعضی از کتابخانه‌های دانشگاهی محدودیتی برای کتاب امانتی ندارند (دراس^۶، ۲۰۲۰). ممیزی دانش در جهت حمایت از دانش مورد نیاز سازمان گام برمی‌دارد. چگونگی انتقال دانش در سازمان و بکارگیری آن در درون و برون سازمان را بررسی می‌کند و پس از آن با شناسایی نقاط ضعف و قوت سازمان به بررسی شکاف‌های موجود در سازمان پرداخته و با جلوگیری از دوباره کاری‌ها به مدیریت مؤثر دانش کمک می‌کند. ممیزی دانش یک فرآیند کاری است، تا یک فعالیت علمی و دستاوردهای آن دارای ارزش تجاری می‌شود. از این رو، برای انجام بهینه آن، گام‌ها و مراحل باید طی شود (غلامحسین زاده و ریاحی، ۱۳۹۴).

گانازان و دورای دومینیک (۲۰۱۱) مدلی در زمینه ممیزی دانش ارائه داده‌اند که فرایند ممیزی دانش را در شش مرحله آورده‌اند. این مدل شامل شش مرحله ارزیابی اطلاعات و فرهنگ راهبردی سازمانی، کسب و اولویت بندی فرآیندهای اصلی، اندازه گیری سلامت دانش فعلی، گزارش ممیزی دانش، توصیه راه‌کارهایی برای راهبردهای مدیریت دانش و ممیزی دانش متناوب است (جیمزنا-لوزانو و استابلی-رودریگز^۷، ۲۰۱۹). ممیزی دانش ارزیابی نیازهای کسب و کار، ارزیابی فرهنگی، ارزیابی دانش مورد نیاز، ارزیابی دانش موجود، ارزیابی دانش از دست رفته و ارزیابی دانش مورد استفاده است. به کمک ممیزی دانش، ذخائر و جریان دانش کل سازمان ارزیابی می‌شود. برای مشاوران مدیریتی، ممیزی دانش ابزاری مناسب برای بررسی سلامت دارایی‌های دانشی و سودمندی دانش در سازمان محسوب می‌شود. همچنین ممیزی دانش از طریق ارزشیابی و بررسی علمی و سیستماتیک منابع پنهان و آشکار سازمان، محیط دانشی موجود را بررسی کرده و گزارشی کامل و جامع در مورد وضعیت فعلی دانش و شکاف‌های دانشی موجود در سازمان ارائه می‌دهد (بوخش و نورلطیفه^۸، ۲۰۱۹). کتابداران و مدیران دانش مهارت‌های مشترکی دارند، هر دو در کار انتخاب، تهیه و اشاعه‌ی اطلاعات و ایجاد ارتباط بین اطلاعات و استفاده کنندگان و نیز آموزش استفاده کنندگان جهت استفاده‌ی مؤثر و بهینه از اطلاعات، فعالیت می‌کنند، هم چنین هر دو، اگر چه ممکن است از اصطلاحات متفاوتی استفاده کنند، از فن‌آوری‌های یکسانی بهره می‌گیرند (گریفیث^۹، ۲۰۱۰، داتنه و پابلو^{۱۰}، ۲۰۱۵). آبل و اکسبر^{۱۱} (۲۰۰۴) نیز اظهار می‌دارند، مدیریت دانش یک مدیریت اطلاعات قوی را می‌طلبد و شکی وجود ندارد که حرفه‌ی اطلاع‌رسانی واجد نظریه‌های پایه و مهارت‌های علمی برای تأمین این عنصر ضروری مدیریت دانش است. شرفی و ناخدا (۱۳۹۸) در پژوهشی به تحلیل روندهای محلی و جهانی ممیزی دانش در پایگاه استنادی کلریوت آنالیتیکس پرداخت. نتایج نشان داد که میزان استنادهای محلی مقاله‌های ممیزی دانش مطلوب نیست و برای بهبود وضعیت آن باید برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌های لازم صورت پذیرد. جابر انصاری (۲۰۱۸) در پژوهشی به ارائه مدل جامعی از ممیزی مدیریت دانش بر مبنای بررسی سیستماتیک پرداخت. ممیزی مدیریت دانش می‌تواند به عنوان ابزاری برای تعیین جزییات SWOT یک سازمان و کمک به سازماندهی در بهبود شیوه‌های خود برای دستیابی به بهترین اهداف و همچنین برای تهیه نقشه دانش و به دنبال آن تعیین نقشه جریان دانش در یک سازمان مورد استفاده قرار گیرد. پونزون داتنه (۲۰۱۹) در پژوهشی به ممیزی دانش فرآیندها و پیشرفت حرفه‌ای در انتشارات علوم پزشکی پرداخت. نتایج باعث می‌شود که بتوانیم سازمان را بهتر بشناسیم و معرفی یک برنامه مدیریت دانش را بر اساس درک عمیق‌تر از دیدگاه‌های مختلف نقاط ضعف و قوت فعلی از نظر دانش مورد نیاز و کاربرد آن در فرآیندهای داخلی و همچنین برخی از خصوصیات توسعه حرفه‌ای را تسهیل کنیم.

6. Drus

7. Jaimerena-Lozano & Stable Rodríguez

8. Bukhsh, F. A., & Nurlatifah

9. Griffiths

10. Donate & Pablo

11. Abel & Oxbrow

از آنجایی که در زمینه‌ی بررسی ممیزی دانش در کتابخانه‌ها به ویژه کتابخانه‌های دانشگاهی در داخل کشور ابعاد ممیزی دانش نسبت به آنچه در دنیا در حال روی دادن است، شناسایی نشده است، این امر منجر به عدم بهره‌وری کتابخانه‌ها از دانش جدید می‌گردد و نیازهای اطلاعاتی سازمان‌ها به درستی شناسایی نمی‌شود و انطباق آن با خدمات و منابع موجود با مشکل مواجه می‌شود. در سند چشم‌انداز کشور در افق سال ۱۴۰۴، که از ابلاغ آن از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی بیش از ده سال می‌گذرد، تصویر و جایگاه مطلوب علمی کشور در سطح کلان ترسیم شده است. یکی از مهم‌ترین ابعاد این سند، جایگاه اول علمی جمهوری اسلامی ایران در منطقه است، که این مهم بدون توجه به مدیریت دانش و در پی آن جریان‌ها و فرآیندهای دانش در سازمان‌ها امکان‌پذیر نیست؛ دانشگاه‌ها مرکز تعالی در تحقیق و پژوهش هستند، بنابراین نقش مهمی در توسعه دانش ایفا می‌کنند. دانشگاه‌ها، تولیدکننده دانش، مرکز نوآوری و تحقیق و ارائه خدمات اجتماعی هستند. افراد جامعه بدون احراز مهارت‌هایی که در آموزش عالی ارائه می‌گردد، قادر به بهبود زندگی خود و دیگران نخواهند بود. دانشگاه‌ها به لحاظ سنتی، دو نقش عمده را ایفا می‌کنند: خلق دانش و جریان دانش. در پی رسالت عظیم دانشگاه‌ها جهت تولید و پیاده‌سازی دانش مؤثر، کتابخانه‌های دانشگاهی نیز از این قاعده مستثنی نیستند و مدیریت دانش را سرلوحه‌ی انجام وظایف خود قرار داده اما باید دید در پیاده‌سازی مدیریت دانش موفق تا چه حد موفق بوده‌اند. بی‌شک توجه به ممیزی دانش به عنوان راهبرد استراتژیک مدیریت دانش در این مراکز از اهمیت بسزایی برخوردار است. پیاده‌سازی مدل مناسب ممیزی دانش در گام نخست مدیریت دانش، برنامه‌ریزی دانشی سازمان، جایابی دانش مناسب، شناسایی دانش مورد نیاز، بررسی شکاف دانشی موجود در سازمان، شناسایی دانش از دست رفته و عوامل آن، تولید دانش جدید و نوآورانه، شناسایی تولیدکنندگان دانش و دروازه‌های دانشی در سازمان، بررسی فرآیندها و جریان‌های دانشی سازمان و غیره از نکات مهم موفقیت مدیریت مؤثر و پایدار دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی است (شرفی و ناخدا، ۱۳۹۸).

مهم‌ترین ضرورت تحقیق بررسی عملکرد دانشی کتابخانه‌های دانشگاهی وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری است و اینکه این سازمان‌ها تا چه حد در پیاده‌سازی مدیریت دانش از ممیزی دانش و الگوی مناسب پیروی نموده‌اند و در نهایت ارائه ابعاد ممیزی دانش جهت بکارگیری کتابخانه‌های دانشگاهی وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری است. پیشینه مطالعاتی این حوزه نشان می‌دهد که پژوهشی که بر تحلیل ممیزی دانش و مدل آن در کتابخانه‌های دانشگاهی تمرکز کرده باشد، دیده نمی‌شود. مطالعه پژوهش‌ها نشان می‌دهد که این پژوهش‌ها بیشتر به بررسی و تحلیل حوزه‌های مدیریت دانش و الگوهای ممیزی دانش پرداخته‌اند و هیچ پژوهشی در زمینه ارائه الگوی ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی اجرا نشده است. همچنین نتایج پژوهش‌ها نشان‌دهنده آن است که ممیزی دانش در اجرای مدیریت دانش و فرآیندهای آن نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند و باعث کارایی و عملکرد بهتر آن‌ها در شناسایی و تعیین خلاءهای موجود در زمینه تولید، سازماندهی، توزیع، اشاعه، استفاده، انتقال و اشتراک‌گذاری سریعتر دانش در سازمان‌ها می‌شوند. بنابراین توجه به الگوی ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی به اهمیت موجودی دانش، نیازهای دانشی، جریان دانش، نقشه دانش و نقاط قوت و ضعف دانش در سازمان‌ها بسیار ضروری است. تفاوت تحقیق حاضر با تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده‌اند در نگاه جامعی است که از کانال خبرگانی به مقوله ممیزی دانش دارد و نتیجه آن می‌تواند برای توسعه یک سیاست اطلاع‌رسانی یا مدیریت دانش به کار گرفته شود. همچنین ممیزی دانش منافع فرعی زیادی را برای کتابخانه‌های دانشگاهی به خصوص واحد اطلاعات و متخصصان در پی دارد. در این راستا سؤالات پژوهشی تحقیق نگاشته شدند:

۱. مؤلفه‌های ابعاد ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی کدامند؟
۲. اولویت‌بندی مؤلفه‌های ممیزی دانش چگونه است؟

روش پژوهش

روش اجرای پژوهش حاضر جهت شناسایی مؤلفه‌های ممیزی دانش اسنادی است و جهت اولویت‌بندی مؤلفه‌های ممیزی دانش توصیفی-پیمایشی می‌باشد.

جامعه آماری تحقیق شامل مدیران نهایی و مدیران بخش‌های کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت است. کتابخانه‌های دانشگاه‌ها با توجه به پراکندگی آن‌ها در سطح کشور انتخاب شدند و هم از کتابخانه‌های دانشگاهی وابسته به وزارت علوم و هم وزارت بهداشت استفاده شد. روش نمونه‌گیری کتابخانه‌ها، با توجه به پراکندگی آن‌ها در کل کشور ابتدا به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و سپس به روش هدفمند کتابخانه مرکزی بزرگترین دانشگاه مرکز استان خواهد بود. در نهایت تعداد ۲۷۹ نفر از مدیران نهایی و مدیران بخش‌های کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند.

ابزار تحقیق پرسشنامه‌ای است که براساس روش اسنادی و مرور مبانی نظری به دست آمد. پرسش‌نامه‌ی ممیزی دانش با ۹۹ گویه تدوین شده است و شامل ۱۴ بعد چشم انداز و اهداف سازمانی (۷ گویه)، تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی (۶ گویه)، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی (۶ گویه)، ترسیم نقشه دانش (۶ گویه)، شناسایی عناصر راهبردی سازمان (۸ گویه)، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب (۵ گویه)، آماده‌سازی سازمان (۶ گویه)، شناسایی فرآیند ممیزی دانش (۷ گویه)، تشکیل کارگروه ممیزی دانش (۸ گویه)، تحلیل جریان دانش (۱۲ گویه)، شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان (۶ گویه)، ارزیابی اطلاعات و دانش (۶ گویه)، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی (۹ گویه) و تحلیل کاربست دانش (۷ گویه) می‌باشد. برای اطمینان از روایی ابزارهای اندازه‌گیری از تحلیل عاملی تأییدی و جهت محاسبه پایایی ابزار تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. همچنین یافته‌های مربوط به تحلیل عاملی تأییدی در جدول شماره ۲ درج شده است.

جدول ۱. یافته‌های تحلیل عاملی تأییدی

متغیرها	پایایی ترکیبی	AVE	آلفای کرونباخ
چشم انداز و اهداف سازمانی	۰/۸۰	۰/۶۶	۰/۸۷
تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	۰/۸۲	۰/۶۰	۰/۷۹
اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	۰/۹۳	۰/۶۱	۰/۹۳
ترسیم نقشه دانش	۰/۸۴	۰/۵۹	۰/۸۴
شناسایی عناصر راهبردی سازمان	۰/۸۵	۰/۵۳	۰/۸۵
تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب	۰/۸۹	۰/۵۱	۰/۸۷
آماده‌سازی سازمان	۰/۹۰	۰/۵۰	۰/۸۹
شناسایی فرآیند ممیزی دانش	۰/۸۶	۰/۵۲	۰/۸۴
تشکیل کارگروه ممیزی دانش	۰/۸۹	۰/۵۴	۰/۸۵
تحلیل جریان دانش	۰/۹۰	۰/۵۹	۰/۸۶
شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان	۰/۸۴	۰/۵۱	۰/۷۸
ارزیابی اطلاعات و دانش	۰/۸۸	۰/۵۳	۰/۸۹
اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی	۰/۸۹	۰/۵۴	۰/۹۰
تحلیل کاربست دانش	۰/۸۲	۰/۵۶	۰/۸۷

(کلیه بارهای عاملی در سطح آلفای ۰/۱. معنی دار هستند)

جهت تجزیه و تحلیل داده‌های از آزمون‌های نرمال بودن داده‌های تحقیق، آزمون همبستگی و آزمون فریدمن استفاده شده است. تمام مراحل تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از نرم‌افزار SPSS 24 بهره گرفته شد.

یافته‌ها

در جدول ۲ وضعیت پاسخ دهی به سؤالات پرسشنامه کتابخانه‌های دانشگاهی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت مشخص شده است.

جدول ۲. وضعیت پاسخدهی به سؤالات پرسشنامه کتابخانه‌های دانشگاهی

کتابخانه	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد
کتابخانه دانشگاه خلیج فارس بوشهر	۳۳	۳/۷۸	۰/۸۹
کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید چمران اهواز	۳۴	۳/۳۶	۰/۹۲
کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان	۳۵	۴/۲۵	۱/۰۶
کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران	۳۷	۳/۷۸	۰/۹۵
کتابخانه مرکزی دانشگاه گیلان	۳۱	۴/۱۷	۰/۷۹
کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر	۳۶	۳/۶۳	۰/۹۰
کتابخانه مرکزی دانشگاه ارومیه	۳۸	۲/۸۵	۰/۸۸
کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد	۳۵	۳/۳۶	۰/۹۲

وضعیت پاسخ دهی به سؤالات پرسشنامه کتابخانه‌های دانشگاهی نشان داد که وضعیت مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان و کتابخانه مرکزی دانشگاه گیلان نسبت به کتابخانه‌های دیگر بالاتر است.

مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی کدامند؟

ابعاد ممیزی دانش از مرور مبانی نظری و مدل‌ها و الگوهای ممیزی دانش احصاء شدند. براساس مرور مبانی نظری در زمینه ممیزی دانش، ادبیات تحقیق به شاخص‌ها و عواملی اشاره کرده‌اند که در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۳. شاخص‌سازی ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی

ردیف	مؤلفه	زیر مؤلفه	منابع
۱	تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	<ul style="list-style-type: none"> • ممیزی محیط مدیریت دانش • ممیزی دارایی دانشی • ممیزی صلاحیت مدیریت دانش • ممیزی عملکرد مدیریت دانش 	هیلتون، ۲۰۰۲
۲	اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	<ul style="list-style-type: none"> • تحلیل نیازهای دانش • تحلیل جریان‌های دانش 	هیلتون، ۲۰۰۲

	<ul style="list-style-type: none"> • تحلیل موجودی دانش • پروفایل دانش کارکنان سابق 	
۳	<ul style="list-style-type: none"> • ترسیم نقشه جریان دانش • تعریف روش‌شناسی ممیزی دانش • نقشه دانش • سازماندهی و دسترسی به منابع دانشی 	هیلتون، ۲۰۰۲
۴	<ul style="list-style-type: none"> • آماده‌سازی سازمان • اهداف مدیریت دانش • برنامه‌ریزی ممیزی • سازماندهی تیم ممیزی • پروفایل دانش خبرگان 	وانگ و خیائو (۲۰۰۹)
۵	<ul style="list-style-type: none"> • ارزیابی اطلاعات • ارزشیابی نتایج ممیزی • گزارش ممیزی • ممیزی مجدد دانش • ارزیابی آمادگی مدیریت دانش و فرهنگ سازمانی 	گانازان، دورای دومینیک، ۲۰۱۱
۶	<ul style="list-style-type: none"> • اندازه‌گیری سلامت دانش • کیفیت • صحت • مرتبط بودن • تازه بودن • کاربردی بودن • تأثیر بر سلامت، ایمنی و محیط زیست 	گانازان، دورای دومینیک، ۲۰۱۱
۷	<ul style="list-style-type: none"> • تحلیل کاربست دانش • هزینه-فایده • میزان استفاده • میزان استناد • میزان بارگذاری 	گانازان، دورای دومینیک، ۲۰۱۱
۸	<ul style="list-style-type: none"> • شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان • دانش سازمانی • سرمایه دانش انسانی • سرمایه دانش ساختاری • دانش مستند شده 	مکامب، ۲۰۱۵
۹	<ul style="list-style-type: none"> • شناسایی فرآیند ممیزی دانش • اولویت‌بندی فرایندهای اصلی • شناسایی فرایندهای سازمانی و 	پونجوان دانته ^۱ ، ۲۰۱۸

^۱. Ponjuán Dante

مطالعه گردش کارها	
	<ul style="list-style-type: none"> • اولویت‌بندی و انتخاب فرایندهای هسته سازمان • ممیزی مجدد و مستمر دانش
۱۰	تشکیل کارگروه ممیزی دانش تیم ممیزی دانش ارائه گزارش ممیزی دانش ممیزی دانش متناوب پونجوان دانته، ۲۰۱۸
۱۱	تحلیل جریان دانش چینش درست جریان سیالیت جریان تسهیل گرهای جریان به هنگام بودن جریان پایداری جریان جیمرنا-لوزانو و استابلی-رودریگز، ۲۰۱۹
۱۲	شناسایی عناصر راهبردی سازمان آشنایی و مطالعه زمینه‌ای کلیدی بودن حوزه دانش منابع دانش هدف، ربط و کیفیت منابع دانش دراس، ۲۰۲۰
۱۳	تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب تحلیل شکاف دانش پر کردن شکاف دانش سازمان پیشنهاد اقدامات بهبود دراس، ۲۰۲۰
۱۴	چشم انداز و اهداف سازمانی بررسی مأموریت، چشم انداز و شناسایی اهداف دانش سازمانی ارائه چشم انداز سطح بالایی از دانش و تعیین شرایط ایدآل تعریف اهداف، طرح و تیم ممیزی دانش دراس، ۲۰۲۰

براساس مرور مبانی نظری و بررسی مدل‌های ارائه شده در زمینه ممیزی دانش عوامل ده‌گانه‌ای به عنوان عوامل دخیلی و مؤثر در ممیزی دانش احصا شدند که عبارتند از: تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی، ترسیم نقشه جریان دانش، اشتراک‌گذاری دانش، شناسایی عناصر راهبردی سازمان، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب، چشم انداز و اهداف سازمانی، شناسایی فرآیند ممیزی دانش، تشکیل کارگروه ممیزی دانش و اولویت‌بندی فرایندهای اصلی.

جهت شناسایی ابعاد ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده ابتدا شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق حاضر شامل میانگین و انحراف استاندارد گزارش می‌شوند. در ادامه‌ی این بخش نتایج آزمون کالموگروف - اسمیرنف برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها گزارش می‌شوند. سپس در قسمت یافته‌های استنباطی سؤالات مورد نظر مطرح شده و پس از بررسی مهمترین پیش فرض‌های مربوط به آن آزمون آماری، نتایج حاصل از آزمون گزارش می‌شوند.

در جدول شماره ۴ شاخص‌های مربوط به آمار توصیفی برای نمونه‌ی مورد بررسی شامل میانگین و انحراف استاندارد برای متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش آورده شده است.

جدول ۴. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد
۱. چشم انداز و اهداف سازمانی	۲۷۹	۲۰/۸۵	۰/۸۹
۲. تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	۲۷۹	۲۶/۴۱	۰/۹۲
۳. اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	۲۷۹	۲۲/۱۴	۱/۰۶
۴. ترسیم نقشه دانش	۲۷۹	۱۸/۵۷	۰/۹۵
۵. شناسایی عناصر راهبردی سازمان	۲۷۹	۳۰/۴۷	۰/۷۹
۶. تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب	۲۷۹	۱۸/۸۶	۰/۹۰
۷. آماده‌سازی سازمان	۲۷۹	۲۱/۷۴	۰/۸۸
۸. شناسایی فرآیند ممیزی دانش	۲۷۹	۲۱/۶۵	۱/۰۸
۹. تشکیل کارگروه ممیزی دانش	۲۷۹	۳۲/۴۹	۰/۸۹
۱۰. تحلیل جریان دانش	۲۷۹	۴۷/۸۳	۰/۹۲
۱۱. شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان	۲۷۹	۲۶/۷۵	۱/۲۴
۱۲. ارزیابی اطلاعات و دانش	۲۷۹	۲۶/۲۴	۰/۸۹
۱۳. اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی	۲۷۹	۳۴/۸۵	۰/۸۳
۱۴. تحلیل کاربست دانش	۲۷۹	۲۵/۶۳	۰/۹۷

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق در دو شاخص میانگین و انحراف استاندارد نشان داده شده است. بیشترین درصد به متغیر تحلیل جریان دانش (۴۷/۸۳) و کمترین درصد به ترسیم نقشه دانش (۱۸/۵۷) اختصاص دارد.

اولویت‌بندی مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی چگونه است؟

پس از تعیین روایی ابزارهای اندازه‌گیری و شناسایی رابطه بین متغیرها، قدم بعدی برای ورود به بحث تحلیل مسیر می‌باشد. برای شناسایی رابطه بین متغیرهای حاضر در مدل از ضریب همبستگی استفاده شده است. یافته‌های بدست آمده از ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش در جدول ۵ درج گردیده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق در سطح $p < 0/01$ معنادار است.

جدول ۵. ماتریس همبستگی سازه‌های پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
چشم‌انداز و اهداف سازمانی	۱													
تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	۰/۳۲**	۱												
اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	۰/۳۱**	۰/۳۵**	۱											
ترسیم نقشه دانش	۰/۳۶**	۰/۳۲**	۰/۳۷**	۱										
شناسایی عناصر راهبردی سازمان	۰/۴۰**	۰/۳۵**	۰/۳۳**	۰/۳۲**	۱									
تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب	۰/۳۴**	۰/۳۲**	۰/۴۰**	۰/۳۵**	۰/۳۶**	۱								
آماده‌سازی سازمان	۰/۳۶**	۰/۴۱**	۰/۳۴**	۰/۳۲**	۰/۳۱**	۰/۳۰**	۱							
شناسایی فرآیند ممیزی دانش	۰/۳۰**	۰/۳۵**	۰/۳۷**	۰/۳۸**	۰/۳۹**	۰/۴۰**	۰/۳۲**	۱						
تشکیل کارگروه ممیزی دانش	۰/۳۵**	۰/۳۲**	۰/۴۴**	۰/۳۷**	۰/۳۵**	۰/۳۹**	۰/۴۲**	۰/۳۹**	۱					

تحلیل جریان دانش	۰/۳۳**	۰/۳۸**	۰/۴۵**	۰/۳۰**	۰/۳۷**	۰/۳۶**	۰/۳۵**	۰/۳۴**	۰/۳۶**	۱
شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان	۰/۳۸**	۰/۳۸**	۰/۳۶**	۰/۳۸**	۰/۳۹**	۰/۳۳**	۰/۳۸**	۰/۳۳**	۰/۳۵**	۱
ارزیابی اطلاعات و دانش	۰/۳۸**	۰/۳۶**	۰/۳۲**	۰/۳۹**	۰/۴۰**	۰/۳۳**	۰/۴۶**	۰/۳۸**	۰/۳۸**	۱
اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی	۰/۲۸**	۰/۳۶**	۰/۳۰**	۰/۲۹**	۰/۳۲**	۰/۳۷**	۰/۴۲**	۰/۳۹**	۰/۳۰**	۱
تحلیل کاربست دانش	۰/۲۹**	۰/۳۰**	۰/۳۹**	۰/۳۴**	۰/۳۵**	۰/۳۹**	۰/۳۱**	۰/۴۰**	۰/۳۰**	۱

* p < 0.05 ** p < 0.01

نتیجه آزمون معنی داری فریدمن برای اولویت بندی متغیرهای تحقیق در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۶. رتبه بندی متغیرهای تحقیق

ردیف	متغیر	میانگین رتبه
۱	تحلیل جریان دانش	۴/۵۷
۲	اندازه گیری سلامت دانش فعلی	۴/۱۲
۳	تشکیل کارگروه ممیزی دانش	۳/۶۸
۴	شناسایی عناصر راهبردی سازمان	۳/۱۲
۵	شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان	۲/۷۴
۶	چشم انداز و اهداف سازمانی	۲/۴۵
۷	ارزیابی اطلاعات و دانش	۲/۱۶
۸	تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی	۲/۰۹
۹	تحلیل کاربست دانش	۱/۸۷
۱۰	آماده سازی سازمان	۱/۶۹
۱۱	شناسایی فرآیند ممیزی دانش	۱/۴۱
۱۲	ترسیم نقشه دانش	۱/۱۴

۱۳	تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب	۰/۹۷
۱۴	اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی	۰/۸۵

جدول ۷. نتیجه آزمون معنی‌داری فریدمن

ردیف	نوع آزمون	Chi-Square	درجه آزادی	میزان خطا	Asymp. Sig
۱	فریدمن	۴۰/۵۷	۴	۰/۰۵	۰/۰۰۱

براساس نتایج آزمون فریدمن می‌توان گفت که مؤلفه‌های تحلیل جریان دانش (۴/۵۷)، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی (۴/۱۲)، تشکیل کارگروه ممیزی دانش (۳/۶۸) و شناسایی عناصر راهبردی سازمان (۳/۱۲) دارای میانگین رتبه بالاتری نسبت به سایر شاخص‌ها از لحاظ قابلیت وقوع و تأثیرگذاری در ممیزی دانش کتابخانه‌های دانشگاهی می‌باشد و دارای وضعیت مطلوبتری در کتابخانه‌های دانشگاهی می‌باشد و به همین ترتیب سایر شاخص‌ها در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. همچنین براساس آزمون کای دو و سطح معنی‌داری مقدار پی‌لیو کمتر از مقدار ۰/۰۵ است، ادعای یکسان بودن میانگین رتبه‌های متغیر از لحاظ مطلوبیت پذیرفته نمی‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

ممیزی دانش مشخص‌کننده نیازهای دانشی سازمان، محل دانش سازمان، چگونگی استفاده از آن، شناسایی موانع و مشکلات دانشی سازمان و ارائه روش‌هایی برای بهبود دانش سازمانی است. هدف از تحقیق حاضر شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی بود. در پاسخ به سؤال شاخص‌ها و مؤلفه‌های ممیزی دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی کدامند؟ شاخص‌ها و مؤلفه‌ها مشخص شدند. براساس مرور مبانی نظری و بررسی مدل‌های ارائه شده در زمینه ممیزی دانش عوامل چهارده‌گانه‌ای به عنوان عوامل دخیلی و مؤثر در ممیزی دانش احصا شدند که عبارتند از: چشم‌انداز و اهداف سازمانی، تحلیل داده‌ها و اطلاعات دانشی، اندازه‌گیری دانش صریح و ضمنی، ترسیم نقشه جریان دانش، شناسایی عناصر راهبردی سازمان، تحلیل شکاف بین دانش موجود و مطلوب، آماده‌سازی سازمان، شناسایی فرآیند ممیزی دانش، تشکیل کارگروه ممیزی دانش، تحلیل جریان دانش، شناسایی دارایی‌های با ارزش سازمان، ارزیابی اطلاعات، اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی و تحلیل کاربست دانش. بنابراین با توجه به شاخص‌های تحلیل جریان دانش و اندازه‌گیری سلامت دانش فعلی دارای ارجحیت بیشتری دارد، می‌توان گفت که ممیزی دانش به عنوان اولین مرحله مدیریت دانش، فرایندی پویا برای شناسایی و ارزیابی دانش، منابع، ساختار، جریان و اهمیت آن در سازمان است. همچنین برای کشف، مستندسازی و استفاده از منابع دانش در سازمان‌ها، بررسی کیفی سلامت دانش در آنها ضروری است و توجه اصلی آن به افراد و شناسایی دانش آنها، کاری که افراد با دانش خود آن را انجام می‌دهند و شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها و خطرات دانشی سازمان‌هاست. ممیزی دانش ارزیابی نیازهای کسب و کار، ارزیابی فرهنگی، ارزیابی دانش مورد نیاز، ارزیابی دانش موجود، ارزیابی دانش از دست رفته و ارزیابی دانش مورد استفاده است. در تبیین یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که دانش محور شدن سازمان‌های امروزی و روی آوردن آن‌ها به مدیریت دانش نیازمند ممیزی درست دانش در آن‌ها است که تحلیل و شناسایی مفاهیم، مؤلفه‌ها، موضوعات، مجلات، نویسندگان، پژوهشگران، متخصصان، سازمان‌ها و کشورهای مهم این حوزه و تعیین همکاری‌های علمی آن‌ها و میزان هم‌استنادی، هم‌نویسندگی آن‌ها در سطح ملی و بین‌المللی به منظور ترسیم نقشه علمی این حوزه بسیار مهم است؛ چرا که به سیاستگذاران علمی، مدیران، اساتید، متخصصان، و پژوهشگران برای شناسایی و تعیین کشورها، سازمان‌ها، مجله‌ها، زبان‌ها، نویسندگان برتر و موضوعات مهم برای اجرای پژوهش‌های بهتر این حوزه کمک خواهد کرد. همچنین سبب افزایش آگاهی و دانش آنان درباره عناصر و مؤلفه‌های مهم اثرگذار ممیزی دانش در سازمان‌ها و استفاده مفید از آن برای سیاستگذاری در زمینه‌های پیشرفت علمی این حوزه در سطح ملی و بین‌المللی خواهد شد.

بنابراین با توجه به شاخص‌های تشکیل کارگروه ممیزی دانش و شناسایی عناصر راهبردی سازمان که در این پژوهش دارای ارجحیت می‌باشند، می‌توان گفت که به کمک ممیزی دانش، جریان دانش سازمان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. برای مشاوران مدیریتی، ممیزی دانش ابزاری مناسب برای بررسی سلامت دارایی‌های دانشی و سودمندی دانش در سازمان محسوب می‌شود. همچنین ممیزی دانش از طریق ارزشیابی و بررسی علمی و سیستماتیک منابع پنهان و آشکار سازمان، محیط دانشی موجود را بررسی کرده و گزارشی کامل و جامع در مورد وضعیت فعلی دانش و شکاف‌های دانشی موجود در سازمان ارائه می‌دهد. هدف ممیزی دانش ارزیابی فرایندهای مدیریت دانش برای مطابقت دادن آنها با اهداف سازمان‌هاست. تا آنها بتوانند دانش آشکار و موجود خودشان را به خوبی سازماندهی کرده و دانش پنهان کارکنان خودشان را استخراج کنند و زمینه‌های لازم برای کشف و شناسایی خلاءهای موجود در خلق، سازماندهی، تسهیم و کاربرد دانش را فراهم کرده و روند اشتراک‌گذاری و انتقال دانش در سازمان‌ها را تسریع کنند. یافته‌های تحقیق با نتایج تحقیقات گاناازان و دورای دومینیک (۲۰۱۱)، طاهری و همکاران (۲۰۱۴) و پونزون دانه (۲۰۱۹)، جیمیرنا-لوزانو و استابلی-رودریگز (۲۰۱۹) و مکامب (۲۰۱۵) همخوانی دارد.

در تبیین یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که ممیزی دانش در جهت حمایت از دانش مورد نیاز سازمان گام برمی‌دارد. چگونگی انتقال دانش در سازمان و بکارگیری آن در درون و برون سازمان را بررسی می‌کند و پس از آن با شناسایی نقاط ضعف و قوت سازمان به بررسی شکاف‌های موجود در سازمان پرداخته و با جلوگیری از دوباره کاری‌ها به مدیریت مؤثر دانش کمک می‌کند. ممیزی دانش یک فرآیند کاری است، تا یک فعالیت علمی و دستاوردهای آن دارای ارزش تجاری شود. از این رو، برای انجام بهینه آن، گام‌ها و مراحل باید طی شود. همچنین اجرای ممیزی دانش در سازمان‌های پروژه محور از اهمیت بالایی برخوردار است و اعضای مختلف سازمان شامل مدیران پروژه‌ها، اعضای تیم پروژه‌ها، و مدیران دانش سازمان از جمله ذینفعان این فرآیند به شمار می‌آیند. اجرای ممیزی دانش به مدیران پروژه‌ها در شناسایی و مکان‌یابی خبرگان کلیدی پروژه‌های مختلف به منظور بهره‌گیری از تجربه و دانش آنها در دیگر پروژه‌ها و نیز تسهیل جریان دانش بین خبرگان و اعضای تیم پروژه‌ها کمک می‌کند. همچنین ممیزی دانش بستری را برای شناسایی و تأمین نیاز دانشی اعضای تیم پروژه‌ها به منظور تحقق اهداف سازمان فراهم می‌آورد. از سوی دیگر اجرای ممیزی دانش به مدیران دانش سازمان کمک می‌کند تا با شناسایی وضع موجود دانش، راهبردهای مناسبی را به منظور مدیریت نمودن دارایی‌های دانشی و اولویت‌بندی اقدامات مدیریت دانش اتخاذ نمایند. مدیریت دانش روشی برای کمک به سازمان‌ها به منظور استفاده مؤثر از دانش است که ممیزی دانش اغلب گام اولیه فعالیت در این حوزه است. افزایش روزافزون دانش به عنوان مهمترین منبع مزیت رقابتی عصر کنونی در حوزه‌های مختلف علمی به ویژه در حوزه کتابداری از یکسو و انتخاب راهبردهای مدیریت دانش مناسب برای تحقق اهداف سازمان‌ها از سوی دیگر اهمیت ممیزی دانش را در دنیای رقابتی امروز دوچندان کرده است. ممیزی دانش عبارت است از بازبینی، بررسی، سنجش و ارزیابی دارایی‌های فکری سازمان که چگونگی استفاده از این دارایی‌ها را شناسایی می‌کند. بنابراین هدف ممیزی دانش ارزیابی فرایندهای مدیریت دانش برای مطابقت دادن آنها با اهداف سازمان‌هاست. تا آنها بتوانند دانش آشکار و موجود خودشان را به خوبی سازماندهی کرده و دانش پنهان کارکنان خودشان را استخراج کنند و زمینه‌های لازم برای کشف و شناسایی خلاءهای موجود در خلق، سازماندهی، تسهیم و کاربرد دانش را فراهم کرده و روند اشتراک‌گذاری و انتقال دانش در سازمان‌ها را تسریع کنند. بنابراین می‌توان گفت که هر سازمانی که از ممیزی دانش خوبی برخوردار است بهتر می‌تواند به شناسایی دانش آشکار و پنهان خود پرداخته و به مدیریت بهتر دارایی‌های فکری، ارتقای نوآوری دانش، روند گردآوری، سازماندهی، ذخیره سازی و به کارگیری دانش در سازمان‌ها کمک کند. یافته‌های تحقیق با نتایج جابر انصاری (۲۰۱۸) و پونزون دانه (۲۰۱۹) هم سو می‌باشد. جابر انصاری (۲۰۱۸) در پژوهشی به ارائه مدل جامعی از ممیزی مدیریت دانش بر مبنای بررسی سیستماتیک در هفت مرحله پرداخته است. وی مطالعه‌ای برای بررسی چگونگی ممیزی مدیریت دانش بصورت سیستماتیک در سازمان انجام می‌دهد و الگوی کاملی برای انجام ممیزی مدیریت دانش بر اساس یک بررسی منظم در هفت مرحله ارائه می‌دهد. همچنین پونزون دانه (۲۰۱۹) پژوهشی به عنوان ممیزی دانش فرآیندها و پیشرفت حرفه‌ای در انتشارات علوم پزشکی انجام داده است. نقاط قوت و ضعف مؤسسه و همچنین شناسایی دانش مورد نیاز در هر فرآیند، مجاز به ارائه چندین جنبه مرتبط با

دانش، حفظ آن، فرآیندهای سازمانی و مؤلفه‌های انسانی و تکنولوژیکی لازم است. این نتایج باعث می‌شود که بتوانیم سازمان را بهتر بشناسیم و معرفی یک برنامه مدیریت دانش را بر اساس درک عمیق‌تر از دیدگاه‌های مختلف نقاط ضعف و قوت فعلی از نظر دانش مورد نیاز و کاربرد آن در فرآیندهای داخلی و همچنین برخی از خصوصیات توسعه حرفه‌ای را تسهیل کنیم.

در جریان تحقیق پژوهشگر با محدودیت‌هایی مواجه شد که پراکندگی جغرافیایی جامعه پژوهش در بخش کمی محدودیت‌های بیماری همه‌گیر کرونا از محدودیت‌های پژوهش حاضر است. پژوهش حاضر به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌کند؛ مدل ممیزی دانش را در قلمرو مکانی دیگر تدوین و ارائه نمایند تا امکان مقایسه‌های تطبیقی را فراهم آورده و به این ترتیب، فهم گسترده‌تری از مفهوم ممیزی دانش را کسب کرد. همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهشی رابطه متغیرهایی نظیر تخصص‌های نوین علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ممیزی دانش را بسنجند. در راستای یافته‌های تحقیق پیشنهادات کاربردی جهت ارتقای ممیزی دانش در سازمان‌ها ارائه می‌شود:

- پیشنهاد می‌شود تمامی سازمان‌ها از نرم‌افزارهای مدیریت دانش و عناصر ممیزی دانش جهت تسهیل و تسریع فرآیندهای مدیریت دانش خود استفاده کنند؛
- پیشنهاد می‌شود سازمان‌ها اهداف مشخص خود را در زمینه ممیزی دانش تدوین کنند و فعالیت‌های خود را بر چشم‌انداز و اهداف سازمانی منطبق کنند؛
- پیشنهاد می‌شود زمینه‌ها و زیرساخت‌های لازم برای دوره‌های آموزش مدیریت دانش و ممیزی دانش برای مدیران سازمان فراهم شود.

منابع

- شرفی، ع.، و ناخدا، م. (۱۳۹۸)، تحلیل روندهای محلی و جهانی ممیزی دانش در پایگاه استنادی کلریتیکس. *مدیریت راهبردی دانش سازمانی*، ۲ (۶)، ۴۶-۱۱
- غلامحسین‌زاده، ز.، و ریاحی‌نیا، ن. (۱۳۹۴). ممیزی اطلاعات در طرح‌ها و پروژه‌ها بر اساس مدل هنزل (مطالعه موردی: یکی از طرح‌های پژوهشکده گاز پژوهشگاه صنعت نفت). *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، (۷۰)، ۱۴۱-۱۶۶

References

- Ayinde, L., Orekoya, I. O., Adepeju, Q. A., & Shomoye, A. M. (2021). Knowledge audit as an important tool in organizational management: A review of literature. *Business Information Review*, 38(2), 89-102.
- Bukhsh, F. A., & Nurlatifah, E. (2019). Information audit for knowledge discovery: A systematic literature review. In *CEUR workshop proceedings*, 2383, 7.
- Debenham J., & Clark J. (1994) The knowledge audit. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*, 11(3), 201-211.
- Donate, M. J., & Pablo, J. D. S. (2015). The role of knowledge-oriented leadership in knowledge management practices and innovation. *Journal of Business Research*, 68(2), 360-370.
- Drus, S. M. (2020). Knowledge audit framework: A case study of the Malaysian electricity supply industry. *Journal of Information and Communication Technology*, 16(1), 103-120.
- Ganasan, A., & Durai Dominic, P. D. (2011). Knowledge audit made comprehensive thru 6 stages. In *Research and Innovation in Information Systems (ICRIIS). 2nd International Conference on Research and Innovation in Information Systems*. Retrieved Aug. 12, 2015, from: http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=6125730&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D6125730
- Gholamhosseinzadeh, Z. & Riahinia, N. (2014). Auditing information in plans and projects based on Henzel's model (case study: one of the projects of the Gas Research Institute of the Oil Industry Research Institute). *Library and Information Research Journal*, (70), 141-166. [In Persian]
- Griffiths, P (2010). where next for information audit. *Business Information Review*, 27(4), 216-224.
- Hylton, A. (2002). Measuring & assessing knowledge-value & the pivotal role of the knowledge audit. London: Hylton Associates. Retrieved Aug. 12, 2015, from: http://www.providersedge.com/docs/km_articles/Measuring_%26_Assessing_K-Value_%26_Pivotal_Role_of_K-Audit.pdf

- Jaber Ansari, A. (2018). A Comprehensive Model Of Knowledge Management Audit Based On Systematic Review In 7 Stages. *International Journal of Management and Applied Science*, 4(5), 74-79.
- Jaimerena-Lozano, M., & Stable Rodríguez, Y. (2019). The information and knowledge audit for improvement of the research process. *Revista Cubana de Información en Ciencias de la Salud (ACIMED)*, 30(3).
- Lee, R. W., Yip, J. Y., & Shek, V. W. (2021). Knowledge Audit. In *Knowledge Risk and its Mitigation: Practices and Cases*, 71-103. Emerald Publishing Limited.
- Perez-Soltero, A., Barcelo-Valenzuela, M., Sanchez-Schmitz, G., Martin-Rubio, F., Palma- Mendez, J. T., & Vanti, A. A. (2007). A model and methodology to knowledge auditing considering core processes. *ICFAI Journal of Knowledge Management*, 5(1), 7-23.
- Ponjuán Dante, G. (2018). Design of an organizational knowledge audit oriented towards principal processes and professional development. *Revista Cubana de Información en Ciencias de la Salud (ACIMED)*, 29(3), 1-12.
- Raison, C. (2007). Knowledge Audits and mapping Retrieved, 2015/09/12, from: www.iim.org.au/thirdgen/form/show_attachment.cfm%3FattachmentID%3D
- Sharfi, A, Nakhda, M. (2018), Analysis of local and global knowledge audit trends in Clarivit Analytics reference database. *Strategic Management of Organizational Knowledge*, 2 (6), 11-46
- Taheri, L., Che Pa, N., Abdullah, R., & Abdullah S. (2014). A knowledge audit model for requirement elicitation process. *International Scholarly and Scientific Research & Innovation*, 8(2), 452-456.
- Wu, Y. L., & Li, Y. H. (2008, October). Research on the model of knowledge audit. In *Wireless Communications, Networking and Mobile Computing, 2008. WiCOM'08.4th International Conference on* (1-4).